

ONDERZOEK NAAR DEN HUIDIGEN KOSTPRIJS VAN VARKENSVLEESCH.

Dit onderzoek vond plaats met medewerking van een commissie benoemd door de drie Centrale Landbouworganisaties, bestaande uit de heeren Ir. W. de Jong, te 's-Gravenhage, Dr. J. Grashuis te Hoogland, J. Homan te Assen, A. M. A. van Langeraad te Peursum en Ir. Th. C. J. M. Rijssenbeek te Arnhem (verder in dit rapport met "de Commissie" aangeduid).

DOEL.

De kostprijs per kg. slachtgewicht van varkens van 65 kg levend gewicht. Twee gevallen zijn te onderscheiden:

1. alleen de kosten, die voor de gemeste varkens worden gemaakt, dus exclusief leegloop, loon- en winstderving tengevolge van de inkrimping.
2. ook de kosten van leegloop, loon- en winstderving tengevolge van de inkrimping in rekening gebracht.

METHODE.

In eerste instantie is door het Landbouw-Economisch Instituut getracht langs zuiver empirischen weg een aantal kostprijzen van varkensvleesch in het nabije verleden te berekenen om vervolgens met behulp van wijzigings-coëfficiënten te komen tot den huidige kostprijs. Het bleek evenwel niet mogelijk met de beschikbare boekhoudkundige gegevens tot een voldoende iso-leering van de productie van varkensvleesch in de bedrijven te komen.

Om toch den kostprijs globaal aan te geven bleef niet anders over dan de zgn. synthetische methode, dwz. uitgaande van de elementen den gemiddelden kostprijs op te bouwen. Het spreekt vanzelf, dat ook bij het toepassen van deze methode zooveel mogelijk gesteund wordt op empirische gegevens. Indien deze ontbreken zijn wij afgegaan op schattingen van de ons ter advisering toegevoegde commissie.

DE KOSTENELEMENTEN.

1. Biggenprijs.

Het zou de voorkeur verdienen den gemiddelden kostprijs van het fokken van een big te kennen. De gegevens hiervoor ontbreken. De Commissie acht het juist uit te gaan van den gemiddelden marktprijs in de jaren 1939 en '40 toen de prijzen zoodanig waren, dat de fokkerij volgens de Commissie redelijk rendeerte.

De gemiddelde marktprijzen, ontleend aan gegevens van de Directie van den Landbouw en het Economisch-Statistisch Bureau zijn in bijlage I opgenomen. De inkooprijzen van selectiemesterijen waren minder goed bruikbaar, daar vele bedrijven beneden den marktprijs uitbetalen. De Commissie was van meening, dat het best uitgegaan kon worden van een big van 20 kg. Een big van 20 kg is gemiddeld 7 weken oud. (De biggen op de Goudsche markt zijn meestal jonger). De gemiddelde prijs over 1939 en 1940 voor 7-weeksche biggen bedraagt rond f. 14.50. Aan vracht van markt naar boerderij wordt gerekend f. 0.25 per big. Dus totaal f. 14.75.

2. Stalling.

Voor 7 bedrijven uit Oost-Overijssel (boekjaar 1938/1939) vonden wij in rapporten van den Accountantsdienst gemiddeld per varken-jaar (alle leeftijden) rond f. 2.88 voor kosten van stalling.

De heer Van Langeraad gaat in zijn artikel "Over de geldelijke uitkomst der varkensmesterij" van December 1938 uit van een varkensstal voor maximaal 100 varkens, waarvan de kosten toentertijd op f. 3000.- geraamd werden. Afschrijving werd gesteld op 3% en het onderhoud op 2% van de aanschaffingswaarde, terwijl als rentevoet 4% werd aangenomen. In het totaal bedragen de kosten dan per jaar:

aan afschrijving	3 x 30	=	90
onderhoud	2 x 30	=	60
rente 4% x <u>3000 + 90</u>		=	61.80
	2		Totaal = 211.80

Bij een gemiddelde normale bezetting van 80% der maximumcapaciteit dus aan stalkosten per varken-jaar $\frac{10}{8} \times 2.12 = f. 2.65$.

Als globaal gemiddelde lijkt f. 2.75 per varken-jaar aanvaardbaar.

59/348

De huidige bezetting van den varkensstapel wordt in vergelijking met het boekjaar 1938/1939 door de Commissie globaal geschat op 50%. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen, dat de bezetting naast het aantal geslachte varkens bepaald wordt door den gemiddelden leeftijd (of eindgewicht).

Eenerzijds daalt het onderhoud eenigszins door de vermindering der bezetting, hoewel lang niet evenredig. Anderzijds stijgen de onderhoudskosten door de hogere prijzen van het materiaal in 1941 in vergelijking met 1938/1939. Wij zullen waarschijnlijk geen groote fout maken, indien wij aannemen dat deze beide factoren elkaar compenseeren.

Om de gelijkgebleven totale kosten van de bestaande stalling goed te maken moeten dus de kosten per varken-jaar verdubbeld worden. Dus de leegloop in aanmerking genomen bedragen de stalkosten per varken-jaar f.5.50.

3. Arbeidsloon.

Volgens de met behulp van tijdschrijven verkregen gegevens van de 7 bedrijven uit Oost-Overijssel (boekjaar 1938/1939) werden voor gemiddeld 137,1 varkens 2339½ manuren, 555½ jongensuren en 2954 vrouwenuren arbeid gepresteerd. Bij herleiding van de jongens- en vrouwenuren tot manuren (verhouding arbeidsprestatie m.u. : v.u. : j.u. = 25 : 15 : 10) wordt het aantal manuren per varken-jaar 31,6. Gerekend tegen 22,5 ct. per uur wordt dit f.7.11. Omgerekend tot het loonpeil van 1941 f.7.11 x 1.25 = f.8.89 per varken-jaar (alle leeftijden). In de berekening van den heer Van Langeraad wordt uitgegaan van 2 mannen per dag per 30 varkens. Dat is per varken-jaar : $365 \times 2 = 24,3$ m.u.

30

Tegen een uurloon van 22½ ct x 1.25 wordt dit $24,3 \times 22,5 \times 1,25 = f.6.83$ per varken-jaar.

Het is logisch, dat de kosten per varken-jaar lager zijn in een groote dan in een kleine varkenshoudrij. Het rekenkundige gemiddelde van deze twee cijfers is f.7.86. In aanmerking genomen, dat de kleinere bedrijven sterk domineeren lijkt een afronding op f.8.- verantwoord. Deze f.8.- per varken-jaar voor arbeidsloon geldt voor een bezetting als in het boekjaar 1938/'39. De huidige bezetting is globaal genomen de helft van de bezetting in 1938/'39. De totale arbeidskosten nemen niet evenredig af met de vermindering der bezetting. De Commissie schat dat bij een bezetting van 50% van 1938/1939 de totale arbeidskosten zullen dalen tot 2/3 der totale arbeidskosten in het basisjaar. Dat wordt per varken-jaar $2/3 \times 2 \times f.8.- = f.10.67$.

In den regel wordt deze arbeid verricht door gezinsleden of personeel in vasten dienst. De tijd, die vrij komt door de inkrimping van den varkensstapel zal slechts zelden productief benut kunnen worden. De inkrimping van den varkensstapel brengt in dat geval per varken-jaar nog een loonderving met zich mede van $1/3 \times 2 \times f.8.- = f.5.33$; inclusief loonderving dus per varken-jaar f.16.-. Omdat de arbeid hoofdzakelijk door eigen gezinsleden wordt verricht zijn geen sociale lasten in rekening gebracht.

4. Strooisel en mest.

De kosten van het strooisel worden geacht te worden gecompenseerd door de waarde van de geproduceerde mest.

5. Veearts.

De Onderlinge Varkensverzekering te Velp heft per varken f.0.50 extra om de veeartskosten te dekken. Ook de heer Van Langeraad rekent f.0.50 per varken. Dit bedrag geldt voor elk individueel varken, daar ongeacht de levensduur gewoonlijk eenige inentingen plaats vinden.

6. Uitvallers.

De Onderlinge Varkensverzekeringsmaatschappij te Rheden en Zelhem heffen als premie 10 ct per week. De uitbetaling kan gemiddeld gesteld worden op 90% van de marktwaarde van een soortgelijk gezond varken; 10% van de schade is dus door de premie niet gedekt. De werkelijke kosten per varken-week bedragen dus $10 \times 10 \text{ ct} = 11 \text{ ct}$.

Volgens de becijfering van den heer Langeraad bedroeg het in 1938 1.48ct per dag of per varken-week $7 \times 1.48 = 10.4 \text{ ct}$.

1) Volgens berekeningen van het Economisch-Statistisch Bureau bedroeg het totaal gewicht aan varkens globaal in Mei 1939 84.000 ton en in Juni 1941 40.000 ton.

De stijging van de varkensprijzen sinds 1938 in aanmerking genomen is 11 ct wel te handhaven. Per varken-jaar wordt het dan f.5.72

Bij een eventuele verhooging van de varkensprijzen zou deze f.5.72 eigenlijk evenredig met de stijging der prijs verhoogd dienen te worden.

7. Afleveringskosten.

Bij een tiental bedrijven was in de boekhouding iets te vinden over het rijloon naar de afleveringsplaats. Dit bedroeg gemiddeld f.0.70 per varken. Nu in de naaste toekomst alleen lichte varkens worden geleverd zal het rijloon uit dien hoofde lager zijn; in verband met huidige moeilijkheden van het vervoer zal het rijloon echter per gewichtseenheid gestegen zijn. Aangenomen wordt, dat deze beide factoren elkaar compenseeren.

8. Slachtverzekering.

De slachtverzekering neemt de Nederlandsche Veehouderij-Centrale voor haar rekening. Op den prijs wordt voor dit doel geen korting toegepast.

9. Commissieloon handelaar.

Dit bedraagt $1\frac{1}{2}$ % van den prijs door den boer te betalen.

10. Rente.

De rente van het bedrijfskapitaal wordt gesteld op 4% per jaar. Eenvoudigheidshalve wordt aangenomen, dat de vastlegging van het bedrijfskapitaal in een varken volgens een rechtlijnig verband met de levensduur plaats vindt. De formule wordt dan:

$$\frac{\text{aanvangsbedrag} + \text{eindbedrag}}{2} \times \frac{\text{aantal dagen}}{365} \times 4\%$$

11. Voer.

a. hoeveelheid.

De Commissie is van oordeel het beste te kunnen uitgaan van hetzelfde voederrendement, dat aangenomen is bij de bepaling van de prijsformule voor bacon van \pm 90 kg in het voorjaar van 1939 nl. van 3,4 kg meel per kg groei. Deze hoeveelheid werd naderhand toen de zetmeelwaarde van het mengmeel werd verlaagd tot 70, bepaald op 3,6 kg mengmeel per kg groei.

De zetmeelwaarde van het tegenwoordige mengmeel is te stellen op gemiddeld 60. Uit dien hoofde zou dus per kg groei nodig zijn $\frac{70}{60} \times 3,6 = 4,2$ kg

mengmeel met een zetmeelwaarde van 60.

De varkens worden evenwel niet afgemest op een eindgewicht van 90 kg, maar op een eindgewicht van 65 kg. De Secretaris van de Commissie van Toezicht op de selectie-mesterijen, Ir. P.C. Labouchère - berekende het gemiddelde voederverbruik van de selectie-mesterijen over de jaren 1937-1938-1939 en 1940 van telkens \pm 200 varkens (is \pm 800 varkens) bij een gewichtstoename respectievelijk van 20 tot 65 kg en van 20 tot 90 kg.

Het voedergebruik per kg groei van varkens, die gemest worden van 20 kg tot een gemiddeld gewicht van 65 kg, uitgedrukt in het voederverbruik per kg groei van varkens, die gemest worden van 20 kg tot een gemiddeld gewicht van 90 kg is als volgt:

in 1937	90.85%
in 1938	90.56%
in 1939	84,3 %
in 1940	83,7 %

In de jaren 1939-1940 was ondermelk in de rantsoenen opgenomen tegen een droge stof gehalte van \pm 8%. Om deze reden benaderen de voederproeven in 1939 en 1940 meer den toestand van nu dan de voederproeven in de jaren 1937 en 1938. Wij hebben daarom dan ook de gemiddelde verhouding in 1939 en 1940, nl. 84 % verder in onze berekeningen gebruikt.

Het voederverbruik per kg groei van 20 tot 65 kg wordt dan $\frac{84}{100} \times 4,2 = 3,53$ kg mengmeel.

Het tegenwoordige kwantum mestvoeder is niet voldoende om het dier voldoende per dag te verstrekken. De mestperiode, om een varken van 20 op 65 kg te brengen is normaal 90 dagen. Met het nu beschikbare voeder moet de termijn volgens de Commissie gesteld worden op \pm 120 dagen. Bij een mestperiode van 90 dagen is slechts 90 dagen onderhoudsvoer nodig; bij een mestperiode van 120 dagen dus 30 dagen meer. Dit onderhoudsvoer kan geleverd worden in den zomer door bijvoeding van versch gras en in den winter door allerlei afval (bv. van aardappelen). Volgens mededeelingen van Dr. Grashuis moet per varken-dag $\frac{5}{8}$ kg extra versch gras worden toegediend. Dat wordt voor een mestperiode van $\frac{1}{3}$ jaar in totaal dus \pm 75 kg versch gras.

b. prijzen.

Noteering Centraal Bureau-Rotterdam 18 Aug. 1941.

Mengmeel voor varkens tot 50 kg C f.10.85 per 100 kg.

" " " " boven " " D f.10.75 per 100 kg.

De vracht en handels, arge bedroeg midden Aug. 1941

van Rotterdam naar Giessen-Nieuwkerk f.0.70 per 100 kg

" " " Assen f.0.80 " " "

" " " Eept (Drenthe) f.0.60 " " "

Als gemiddelde meelprijs per 100 kg loce-boerderij hebben wij aangenomen 10,80 + 0,70 = f.11,50.

Waarde versch gras.

Bij gemiddeld f.300.- kosten per ha (f.75.- ondernemersloon inbegrepen) en een opbrengst van 10.000 kg versch gras (wat volgens het "Verslag van de bedrijfsresultaten van grasdrogerijen in 1940" van den hoogen kant is) zou 100 kg versch gras op f.3.- per 100 kg gesteld moeten worden.

12. Ondernemersloon

Onder ondernemersloon wordt verstaan het bedrag, dat den ondernemer redelijkerwijze toekomt boven de vergoeding van eigen handenarbeid tegen den norm van een landarbeidersloon. Het ondernemersloon moet verband houden met de prestatie als ondernemer. Waarschijnlijk is een van de beste maatstaven om de ondernemersprestatie in verschillende takken van productie te vergelijken de totale hoeveelheid aangewende kosten. Het ondernemersloon kan dan als een percentage van de totale kosten worden uitgedrukt.

De hoogte van het gemiddelde ondernemersloon in de zuivere weidebedrijven in Friesland bedraagt volgens gegevens ontleend aan het "Rapport inzake het onderzoek naar den kostprijs der melk in 1941/1942" uitgebracht door het L.E.I. 17% van de totale kosten.

De hoogte van het gemiddelde ondernemersloon van zuivere akkerbouwbedrijven in de Noordelijke Bouwstreek en het Oldambt van Groningen, schommelt volgens gegevens ontleend aan Rapport No.7 "Onderzoek naar de kostprijzen van de voornaamste akkerbouwproducten voor oogst 1942" eenige procenten boven de 20, afhankelijk van het bouwplan. Voor de verschillende gewassen bedraagt het gemiddeld:

	Noordelijke Bouwstreek	Oldambt
wintertarwe	32,3 %	31,3 %
zomertarwe	22,9 %	23,5 %
wintergerst	14 %	31 %
erwten	28 %	1,4 %
haver	15,6 %	17,6 %
suikerbieten	18 %	12 %

Op grond van deze gegevens - van een weidegebied en een akkerbouwgebied - komt ons de conclusie gerechtvaardigd voor, dat een gemiddeld ondernemersloon van 20 % van de totale kosten der varkens-mestrij in verhouding tot twee belangrijke andere takken van agrarische productie redelijk genoemd mag worden. Het ondernemersloon wordt niet berekend over de waarde van de big. In de aankoopprijs van de big zit reeds een ondernemersloon van den fokker verdisconteerd.

Bij een onderbezetting van 50% derft de ondernemer ook nog het ondernemersloon, dat hij bij normale bezetting had kunnen verdienen. Het gederfde ondernemersloon is gelijk aan 20% van de totale kosten bij een bezetting van 100% minus 20% van de totale kosten (exclusief kosten van onderbezetting) bij een bezetting van 50%. Practisch is dit gederfde ondernemersloon vrijwel gelijk aan het ondernemersloon bij 50 % bezetting.

13. Mestperiode.

De Commissie schat de duur van de mestperiode op 1/3 jaar (+ 120 dagen) en schat tevens dat achtereenvolgens 2½ varken per jaar rouleeren. Per varken is dus 2/5 jaar (+ 140 dagen) beschikbaar. Tusschen aflevering en aankoop van een jong varken ligt dan een overbruggingsperiode van 20 dagen . Deze termijnen spelen alleen een rol bij de berekening der stallingkosten en van het arbeidsloon.

14. Afslachtingspercentage

Uit een onderzoek ingesteld door de Nederlandsche Veehouderij-Centrale blijkt het volgende:

7086 varkens gemiddeld gewicht 72 kg
bruto levend gewicht 515.565 kg
netto slachtgewicht 385.390 kg

Afslachting 25,25% van het bruto levend gewicht. Daar het eindgewicht evenwel voor de nabije toekomst op 65 kg is vastgesteld, zal voor deze categorie het afslachtingspercentage iets hoger zijn. De Commissie schat het op gemiddeld 26%. De heer Derks van de Nederlandsche Veehouderij-Centrale kan zich met deze schatting vereenigen.

RESULTATEN.

Het onderzoek (zie staat A) levert twee uitkomsten op, respectievelijk een prijs van f.1.05 en f.1.24 per kg netto slachtgewicht. Deze beide uitkomsten zijn als limieten op te vatten. Een prijs van f.1.05 per kg is noodig om de eigen kosten + redelijk ondernemersloon van de ingekrompen varkensstapel goed te maken.

Stelt men zich evenwel op het standpunt dat de varkenshouder ook een vergoeding dient te ontvangen voor de kosten van dat deel der stalling, dat leeg staat, voor de loon- en winstderving tengevolge van de onderbezetting - m.a.w. wil men den varkenshouder dezelfde winst uit zijn varkensmesterij garandeeren als bij een normale bezetting - dan dient de prijs per kg slachtgewicht op f.1.24 te worden bepaald.

's-GRAVENHAGE, 26 Augustus 1941.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT.
De Directeur,

Horring

(Drs.J.Horring)

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

'S-GRAVENHAGE - TELEFOON 72.26.36 - 2e VAN DEN BOSCHSTRAAT 46

Archief ex. 2008

CORRECTIE OP RAPPORT NO. 8.

Op pagina 4 van Rapport No.8 "Onderzoek naar den huidige kostprijs van varkensvleesch" staat onder punt 11 vermeld dat de opbrengst van versch gras 10.000 kg per ha bedraagt. Dit cijfer is ontleend aan het "Verslag van de bedrijfsresultaten van grasdrogerijen in 1940" door Dr.Ir.H.J.Frankena en Ir.S. Bosch tabel 3 laatste kolom waar abusievelijk vermeld staat "versch gras", terwijl bedoeld is "gedroogd gras". Daar 1 kg gedroogd gras wordt verkregen uit + 4,5 kg versch gras bedragen de kosten van 100 kg versch gras f.3 : 4,5 = f.0.67 per 100 kg.

KOSTPRIJSBEREKENING VAN VARKENSVLEESCH.

Toegelicht in de tekst onder no.:	KOSTENELEMENTEN	Uitsluitend eigen kosten	incl.kosten van onderbezetting, loon en winstderiving.
	<u>Kostprijs per varken van 20 tot 65 kg.</u>	<u>gld.</u>	<u>gld.</u>
1.	big van 7 weken oud (20 kg.)	14.50	14.50
1.	vracht van markt naar boerderij	-.25	-.25
2.	stalling; 1/3 jaar, 50% van normale bezetting	-.92	-,--
2.	idem ; 2/5 " , 100% " " "	-,--	2.20
3.	arbeidsloon; 1/3 jaar, 50% van norm.bezetting	3.56	-,--
3.	idem ; 2/5 " 100% " " "	-,--	6.40
5.	veearts	-.50	-.50
6.	uitvallers per 1/3 varken-jaar	1.91	1.91
7.	afleveringskosten (rijloon)	-.70	-.70
11.	voer; per kg.groei 3.53 kg.mengmeel à 11.50/kg	18.27	18.27
11.	bijvoeding versch gras; 75 kg. à f.0.67 % kg	0.50	0.50
10.	rente bedrijfskapitaal	1.15	1.23
	Totaal	42.26	46.46
12.	ondernemersloon 20% van (44.01 - 14.50) gederfd ondernemersloon voor 50% onderbezet.	5.55	5.55 5.55
	Totaal	47.81	51.56
9.	commissieloon handelaar 1 1/2% van de opbrengst	-.72	-.86
	Totaal generaal	<u>46.53</u>	<u>58.42</u>
	<u>Kostprijs per kg. levend gewicht</u>	-.75	-.90
14.	<u>Kostprijs per kg.geslacht gewicht</u> (74 % van levend gewicht)	1.01	1.22

Derhalve onderging bovenstaande staat A van ons rapport No. 8 de volgende wijziging : de kosten van versch gras worden f.0.50 in plaats van f.2.25. Bovendien werd in de tweede kolom een rekenfoutje gemaakt, dat hierbij tevens herzien is.

GEMIDDELTE MARKPRIJZEN VAN BIGGEN GEDURENDE DE KALENDERJAREN
1939 en 1940 IN NEDERLAND.

Opgave van de Directie van den Landbouw.	Leeftijd:									
	5 weken		6 weken		7 weken		onbekend			
	1939	1940	1939	1940	1939	1940	1939	1940	1940.	
<u>Groningen:</u>	9.93	9.69	11.51	11.38	13.16	13.12	-.-	11.40	-.-	12.56
<u>Noord West Friesland</u> D)								11.41		12.79
<u>Veenkoloniën:</u>										
<u>West Overijssel:</u>	10.72	11.98	12.96	12.96	15.48	14.19	-.-	-.-	-.-	-.-
<u>Oost Overijssel:</u>	-.-	-.-	12.44	10.77	14.28	12.21	-.-	-.-	-.-	-.-
<u>Gelderland:</u>	-.-	9.75	-.-	13.13	14.89	15.50	11w	11w	11w	11w
<u>Noord Holland:</u>	11.51	-.-	15.14	14.16	-.-	-.-	19.31	19.31	-.-	18.40
<u>West Noord Brabant:</u>	12.01	13.09	14.04	15.30	16.19	17.53	-.-	-.-	-.-	-.-
<u>Limburg:</u>	11.13	11.12	12.55	12.72	14.16	14.60	-.-	-.-	-.-	-.-
<u>Gemiddeld:</u>	f. 11.06	f. 11.13.	f. 13.11	f. 12.92	f. 14.69	f. 14.53				
Opgave van het Econo- misch Statistisch Bureau van het Departement van Landbouw.								12.09		13.04
<u>Zuid Holland (Goude):</u>										